

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier
Självständigt arbete 1 för grundlärare Fk-3 och 4-6, 15 hp
VT17

Lärare och deras arbetssätt kring särskilt stöd och extra anpassning på två utvalda skolor

Emelie Ahrens och Emelie Entoft

Handledare: Kristina Ahlberg

Examinator: Åsa af Geijerstam

Sammanfattning

Studien fokuserar på särskilt stöd, extra anpassningar och diagnoser. Vi ville se vilka för- och nackdelar som kan uppstå i samband med inkludering av elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar, samt se vad som påverkar arbetssättet. Studien grundas på intervjuer med fyra olika lärare som är verksamma lärare i årskurs 4-6, varav två i Uppsala kommun och två i Luleå kommun. Lärarna i de berörda årskurserna besvarade åtta frågor var som utgick från studiens frågeställningar. Genom denna studie vill vi kunna föra kunskap vidare om hur arbetet inom detta område kan se ut i praktiken. Skollagen skall samtliga skolor följa och genom denna studie får vi reda på om de två utvalda skolorna gör detta eller inte och vad det är som påverkar deras arbetssätt gällande särskilt stöd och anpassningar. Det sociokulturella perspektivet används som teoretisk utgångspunkt i studien och resultatet analyseras utifrån specialpedagogikens tre olika perspektiv; kompensatoriska-, kritiska- och dilemmaperspektivet. I resultatet i studien framgår bland annat att alla elever i skolan inte får den hjälp de behöver av olika anledningar. Omgivande faktorer påverkar lärarnas förutsättningar, till exempel budgeten. I resultatet framgår även att elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar inte behöver ha en diagnos för att få tillgång till hjälpen. För- och nackdelar med inkludering av elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar kommer också att presenteras närmare i studien.

Nyckelord: *Särskilt stöd, extra anpassningar, grundskola, diagnos, påverkan, faktorer*

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Inledning	5
Arbetsfördelning	6
Bakgrund	7
Vad styr skolan?	7
Extra anpassningar	7
Särskilt stöd	7
Vad säger skollagen om undervisningen?	8
Anpassad studiegång	8
Inkludering i klassrummet	9
Teoretisk utgångspunkt	10
Sociokulturellt perspektiv	10
Syfte och frågeställningar	11
Tidigare forskning	12
Forskning kring diagnoser	12
Det svenska skolsystemet	12
Specialundervisning	13
No child left behind	13
Tre betydelsefulla perspektiv inom specialpedagogik	13
Kompensatoriskt perspektiv	14
Kritiskt perspektiv	14
Dilemmaperspektiv	15
Metod	16
Genomförande och urval	16
Intervjuernas upplägg	16
Tillförlitlighet, bearbetning och analys av data	17
Metoddiskussion	17
Reflektion över metod	18

Etiska aspekter	18
Resultat och analys.....	19
Diagnosens påverkan på lärarnas arbetssätt gällande särskilt stöd och extra anpassning.....	19
Inkludering kan leda till anpassningar som gynnar alla.....	20
Inkludering kan leda till begränsningar för hela gruppen.....	20
Ekonomiska resurser.....	20
Organisation på skolnivå och på klassrumsnivå	21
Diskussion.....	22
Inkludering i klassrummet.....	22
Diagnosens påverkan på arbetssättet i klassrummet	23
Faktorer som begränsar möjligheterna till att få hjälp	23
Diskussion utifrån olika perspektiv	24
Konklusion.....	25
Fortsatt forskning.....	26
Referenslista	27
Bilagor.....	30
Bilaga 1. Intervjufrågor	30

Inledning

Orsaken till ämnet i vår studie är att vi under vår verksamhetsförlagda utbildningsperiod upplevt att elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen inte får det stöd och extra anpassningar som de ska ha rätt till. Vi ville studera hur arbetssättet gällande extra stöd och anpassningar ser ut på två skolor i Sverige och vilka faktorer som påverkar dessa arbetssätt. På vardera skola har två verksamma lärare i årskurs 4-6 intervjuats och den ena skolan ligger i Uppsala och den andra i Luleå. Som blivande lärare är det viktigt att veta hur skolor kan arbeta med elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar för att de ska uppnå kunskapskraven. I och med att skolans likabehandlingsplan har en enorm betydelse för samtliga inblandade i skolans värld blir denna studie relevant och viktig för både blivande lärare, yrkesverksamma lärare och elever. Skolor ska ha rätt förutsättningar att hjälpa samtliga elever vilket gör att den intressanta frågan blir om det sker i praktiken. Genom studien kommer detta att undersökas grundligt och noggrant genom intervjuer med två verksamma lärare på en skola i Luleå och på ett likvärdigt sätt på en skola i Uppsala. Orsaken till studiens syfte och frågeställningar är på grund av vår uppfattning om att elever i skolan inte får den hjälp de behöver. Detta tolkar vi som oerhört problematiskt då alla elever i skolan ska få den hjälp de behöver utifrån sina förutsättningar. De riktlinjer som finns i skolans värld kan enligt oss ibland uppfattas som en illusion utifrån våra erfarenheter och därmed blev valet av ämne självklart då det engagerar oss båda.

Arbetsfördelning

Under arbetets gång har insatsen delats upp jämnt för att undvika orättvisor oss emellan. De fyra intervjuerna som genomfördes delades upp efter de förutsättningar som fanns. Under de två intervjuerna i Uppsala medverkade vi tillsammans då tiden som valdes passade oss båda. De övriga två gjordes i Luleå av Emelie i samband med en redan inbokad visit. Transkriberingen delades upp likvärdigt oss emellan. För att hitta tidigare forskning bokades ett möte in mellan oss och en bibliotekarie på Blåsenhus bibliotek för att hitta avhandlingar inom området särskilt stöd och extra anpassningar. Övrig kurslitteratur har vi tillsammans hittat på stadsbiblioteket, genom kurskamrater och på internet i samråd med varandra. Olika avsnitt i studien har delats upp för att effektivisera tiden. Därefter har samtliga delar av studien korrigerats gemensamt för att delaktigheten och förståelsen skall präglade studien på bästa sätt. Vi har alltså bearbetat och framställt samtliga avsnitt av texten gemensamt för att båda parter ska kunna stå för vår studie på lika villkor.

Bakgrund

Här nedan redogörs bestämmelser för hur arbetssätt kring särskilt stöd och anpassning bör se ut i skolan, detta för att vidga förståelsen för studiens relevans.

Vad styr skolan?

I Sverige styrs skolan av olika regler och styrdokument så som läroplaner och kursplaner. Dessutom lyder skolan under en skollag där regler för verksamheten står. Denna lag har stiftats av riksdagen och är det som styr skolan gällande skolplikt och hur verksamheten ska organiseras (Lärarnas Riksförbund, 2017). Skolverket är den myndighet som ska stödja barns tillgång till likvärdig utbildning och god kvalitet. Det är Skolverket som framställer kunskapskrav, nationella prov samt utfärdar lärarlegitimationer (Skolverket, 2016b). Skolinspektionen är liksom Skolverket en statlig myndighet som har till uppgift att kontrollera skolor. De har till uppgift att se över skola, vuxenutbildning samt annan pedagogisk verksamhet (Skolinspektionen, 2015).

Extra anpassningar

Skolan som institution har ett flertal viktiga uppgifter och en av huvuduppgifterna är att anpassa undervisningen så att varje elev får möjlighet att lära sig på det sätt som passar bäst. Om det bedöms att en elev inte kommer att nå kunskapsmålen i minst ett ämne ska eleven få hjälp i form av extra anpassningar eller särskilt stöd (Skolinspektionen, 2015). Extra anpassningar gör den ordinarie undervisningen mer tillgänglig för den specifika eleven. Det kan vara särskilt tydliga instruktioner, hjälp att komma igång, anpassade läromedel med mera. Extra anpassningar kräver inte några formella beslut men ska dokumenteras i elevens individuella utvecklingsplan. Från årskurs 6 när eleverna får betyg är det upp till rektorn på skolan att avgöra hur extra anpassningar ska dokumenteras (Skolverket, 2016a).

Särskilt stöd

Särskilt stöd är till skillnad från extra anpassningar mer omfattande insatser som ofta inte går att inrätta inom ordinarie undervisning. Särskilt stöd blir behövligt när elevens behov av stöd är mycket stort och varar under en längre tid. Innan det tas vid måste det göras ett klagörande om behovet. Exempel på åtgärder kan vara placering i en särskild undervisningsgrupp eller annan anpassad studiegång (Skolverket, 2016a). Särskilt stöd dokumenteras i åtgärdsprogram. Åtgärdsprogram är ett dokument som beskriver vad eleven får för särskilt stöd och hur skolan

ska ta hänsyn till dessa (Skolverket, 2016a). Elev och vårdnadshavare ska få möjlighet att medverka när ett åtgärdsprogram skrivs. Skulle beslutet innebära att särskilt stöd ska ges enskilt eller i form av anpassad studiegång får rektorn på skolan inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan (Skollagen, 2010:12-13). I en avhandling av Magnússon får 40 % av alla elever i Sverige särskilt stöd minst en gång under sin skoltid (Magnússon, 2016:157). För skolan är elever med en fastställd diagnos lättare att hantera än någon utan, då det anses vara lättare att hantera problematiken runt eleven när man vet att det finns en diagnos (Hjörne & Säljö.2014.s.247-248).

Vad säger skollagen om undervisningen?

I Skollagen under rubriken särskilt stöd § 7 står följande:

“Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning” (Skollagen, 2010:12). Alla elever ska få den vägledning och uppmuntran de behöver för att kunna utvecklas så långt som möjligt i balans med utbildningens mål, både kunskapsmässigt och personligt. Oavsett om en elev har lätt eller svårt att nå kunskapskraven ska eleven få stöd för att kunna nå längre i kunskapsutvecklingen. Alla ska ha lika tillgång till utbildning. Skolan ska ta hänsyn till elevens bästa i både utbildning och övrig verksamhet som enligt lag rör barn (Skollagen, 2010:3, 12).

Anpassad studiegång

Misstänks eleven inte nå kunskapskraven som minst ska uppnås ska det göras en anmälan till rektor. En utredning ska göras om eleven uppvisar andra svårigheter inom sin skolsituation, detta i samtal med elevhälsan. Visar utredningen att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven få det. Särskilt stöd ska ges i den omfattning det krävs för att eleven ska ha möjlighet att nå kunskapskraven. Det kan exempelvis vara särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning. Skulle det inte vara möjligt att anpassa det särskilda stödet efter elevens behov får beslut innebära avvikelser från timplanen gällande de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen. Detta kallas för anpassad studiegång och rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning likvärdig med övrig utbildning (Skollagen, 2010:12-13). Varje elev ska få likvärdig utbildning, likaså kvalitén. Detta uttrycks i lagstiftningen om “en skola för alla”. Statsmakten har även skyldighet att ta aktning för elevers olika förutsättningar och behov, samt utjämna dåliga hemförhållanden (Lundgren m.fl., 2014:382).

Inkludering i klassrummet

Studier har visat att vissa metoder i arbetssättet gällande extra stöd och anpassning kan ge en negativ inverkan på elever. De undervisningstillfällen där elever delas upp efter prestation kan påverka deras självbild och motivation (Alloid, 2010:70). Två avhandlingar som inkluderas i denna studie visar på negativa resultat av exkludering, varav en av Alloid och en av Isaksson och Lindqvist som presenteras i den tidigare forskningen. Om en god klassrumsmiljö infinner kan troligtvis de flesta arbetssätt utövas utan att påverka elevers motivation i negativ bemärkelse. Ett accepterande klassrum kan vara att föredra där elever i behov av stöd kan gå iväg utan förundran av den övriga klassen. Alla elever är unika och arbetar bäst utifrån olika förutsättningar. Det är dock främst lärarens uppgift att göra en övervägning om vilket arbetssätt som gynnar individen på bästa sätt och några tillvägagångssätt kommer att belysas i undersökningen.

Teoretisk utgångspunkt

Det sociokulturella perspektivet är den teoretiska utgångspunkten i denna studie. Detta för att perspektivets fokus handlar om människors utveckling både utifrån det sociokulturella samt det biologiska perspektivet samt hur utvecklingen av olika förmågor samspelar (Lundgren, 2014:297-298, 301-303). Perspektivet genomsyrar studien och har varit ett hjälpmedel i framställning av frågeställningarna, diskussionen och resultatet.

Sociokulturellt perspektiv

För elever med behov av särskilt stöd och extra anpassning finns det många faktorer som spelar in för att främja elevens fulla potential. Det sociokulturella perspektivet hjälper oss med begrepp och analytiska perspektiv för att fånga miljöns betydelse för eleven. Perspektivet ligger i grund hos Lev Semenovich Vygotskijs arbeten om lärande, språk och utveckling (Lundgren m.fl., 2014:297). Engagemanget från Vygotskij var starkt när det kom till människans utveckling ur det sociokulturella och det biologiska perspektivet samt hur dessa samspelade. Det sociokulturella perspektivet handlar bland annat om hur människor utvecklar vissa förmågor såsom att skriva, läsa, räkna och så vidare. Mediering är ett grundbegrepp i detta perspektiv som innebär att människan använder vissa redskap när omvärlden begrips och agerande sker. Dessa redskap kan vara både materiella eller språkliga. Vygotskij menar att språket är redskapens redskap och genom detta kan människan uttrycka sig, fördjupa kunskaper och förstå världen. Allt slags språk är viktigt och inkluderar bland annat bild, talat språk, skrivet språk, kroppsspråk och så vidare. Enligt Vygotskij är tänkande och språk nära besläktade och de olika språken finns som ett medel för kommunikation mellan människor (Lundgren m.fl., 2014:297-298, 301-303). Den proximala utvecklingszonen är även något det talas mycket om inom det sociokulturella perspektivet. Principen hänger samman med Vygotskijs syn på utveckling och lärande som pågående processer. Detta innebär att när en människa behärskar en ny färdighet eller ett begrepp, är chansen att uppnå övrig ny kunskap stor (Lundgren m.fl., 2014:304, 305).

Syfte och frågeställningar

Enligt skolans styrdokument ska alla barn få den hjälp de behöver för att nå kunskapskraven i skolan. Då vi sett att forskning hittat negativa effekter av vissa metoder gällande särskilt stöd vill vi undersöka arbetsätt kring särskilt stöd och extra anpassningar i skolan.

Det gör vi med hjälp av följande forskningsfrågor;

1. Vilken roll spelar diagnoser för möjligheten att få extra stöd, enligt lärarna?
2. Vilka konsekvenser uppstår, enligt lärarna, då elever med särskilt stöd och extra anpassning inkluderas i det allmänna klassrummet?
3. Vad enligt lärarna, påverkar deras undervisning för elever med behov av extra anpassning och särskilt stöd?

Tidigare forskning

Hur väl skolan lyckas arbeta med elever i behov av särskilt stöd kan vara ett mätverktyg för hur skolan verkställer sitt demokratiska uppdrag. Samtidigt finns det en brist på tidigare studier som omfattar hur sådant arbete fungerar (Nilholm, 2008:110). Därmed följs detta avsnitt av tidigare forskning som även utförts i andra länder utanför Sverige. Avsnittet kommer även presentera tre olika perspektiv inom specialpedagogiken.

Forskning kring diagnoser

Skolor är skyldiga att tillmötesgå alla elevers behov samt att anpassa utbildningen. Vissa elever är svåra att placera in i skolverksamheten och det är inget som uppstått nu utan har funnits med så länge skolan har existerat. Hur skolan tillmötesgår problem har däremot förändrats genom åren. Det pedagogiska arbetet med diagnostiserade barn har varit att de tas ut ur klassrummet och placeras i en liten grupp. Argument som används av skolorna är att det blir lättare för skolan att hantera problem när de vet att eleven har en diagnos (Hjörne & Säljö, 2014:246-248).

Det svenska skolsystemet

Specialundervisning i Sverige har fått nationell kritik för sin ineffektivitet för att hjälpa barn att nå de grundläggande kunskapskraven för grundskolan. Ett flertal studier har visat att särskilda undervisningsmetoder där elever delas upp efter sin prestationsförmåga har en negativ inverkan på elevers självbild, motivation och prestationer i skolan. Denna kritik ledde till att reformen för utbildningen ändrades och år 1990 gjordes ett omfattande program som fokuserar mer på konsekvenserna och tar hänsyn till förhållandet mellan personen och miljön än på själva problemet (Alloid, 2010:70).

Elever i behov av särskilt stöd är centralt för den svenska specialundervisningen. Särskilt stöd kan både vara tillfälligt eller permanent men kräver inte någon diagnos. Skolorna i Sverige är enligt lag skyldiga att utvärdera elevens behov av särskilt stöd och erbjuda det som krävs (Skollag: SFS 2010:800). Svenska utbildningssystemet är internationellt känt som inkluderande och har en stark tradition av social sammanhållning och utbildning för alla (Magnússon, 2016:157). Utifrån studien gjord av Hjörne och Säljö (2014) visas även att i och med att skolor måste inkludera alla elever i allmänna klassrum blir det stora kostnader för kommuner att ge särskild utbildning för fler elever (Hjörne & Säljö, 2014:248).

Specialundervisning

Delaktighet och integration är två ledord för det praktiska skolarbetet i Sverige och även i många andra länder. Integration i detta fall innebär att samtlig undervisning skall erbjudas i det vanliga klassrummet vilket därmed innebär att social gemenskap föredras (Isaksson & Lindqvist, 2015: 122). Grundtanken är att organiseringen i skolan ska utgå från att alla elever har olika förutsättningar och behov. Detta bör ses som naturligt och är därmed något som skolsystemet ska anpassa sig efter. Dock har dessa begrepp sällan diskuterats i Sveriges politik trots att det är något skolan arbetar efter. Begreppet integration nämns sällan i styrdokument, utredningar eller statliga propositioner. För elever med särskilda behov i skolan har specialutbildning varit den dominerande metoden. Specialutbildade lärare har blivit vanligt i skolan men stoffet har förändrats med tiden. Många studier från 1990-talet och framåt har påvisat att stöd för elever med behov ofta inneburit undervisning utanför den vanliga klassen. Effekten av detta har visat sig negativt då elever känt sig exkluderade från den ordinarie undervisningen. Trots att integrering är ett viktigt begrepp i skolans värld och att undervisning skall ges i ordinarie klassrum har detta varit svårt i praktiken (Isaksson & Lindqvist, 2015:123).

No child left behind

Innan lagen "No Child Left Behind" som blev aktuell i USA år 2011 drogs ofta unga elever med särskilda behov bort från sina ordinarie klassrum där de fick instruktioner från en speciallärare istället. På grund av tidsbrist och låga förväntningar på dessa elever fick de med särskilda behov oftast inte en fullständig utbildning. Idag inkluderas dessa elever för att istället rätta till dessa olikheter (Johnson & Busby, 2015:98). Det finns positiva resultat för elever med särskilda behov som undervisas i inkluderande klassrum. Både allmänna och specialutbildade lärare kan dra nytta av ett bättre samarbete med varandra för deras respektive klassrumsmiljö (Johnson & Busby, 2015:100). Elever som är i behov av särskilt stöd främjas även av undervisning som gynnar elever utan svårigheter. Det finns bevis som visar att elever med särskilda behov som inkluderas i klassrummet åstadkommer högre nivåer när läraren tillgodoser samtliga elevers förutsättningar. Några exempel som bevisligen fungerar som speciella anpassningar kan vara justerande instruktioner samt individuell feedback till studenter i behov av stöd (Johnson & Busby, 2015:101).

Tre betydelsefulla perspektiv inom specialpedagogik

Enligt forskning har lärandemiljön en stor inverkan på elever. Om lärarna lyckas anpassa undervisningen efter eleverna kan behovet av speciella insatser minska (Skolverket, 2013). Begreppet specialpedagogik innebär den extra pedagogik som krävs när den vanliga pedagogiken

inte räcker till av olika anledningar. Specialpedagogiken förknippas med de elever som är i behov av särskilt stöd utanför den vanliga undervisningen i klassrummet. Det finns begränsad forskning inom specialpedagogiken som fokuserar på särskilt stöd och extra anpassningar. Specialpedagogiken presenteras utifrån tre olika perspektiv; det kompensatoriska-, kritiska- och dilemmaperspektivet (Nilholm, 2007:11, 13).

Kompensatoriskt perspektiv

Utifrån det kompensatoriska perspektivet bedöms elevens svårigheter som något som ligger förankrat hos eleven själv. Perspektivet utgår från att eleven ska gottgöras utifrån de svårigheter eleven har. För att detta ska kunna göras krävs utredningar på huruvida åtgärderna ska utföras. Psykologiska och neurologiska förklaringar kan vara två faktorer som orsakar elevers svårigheter utifrån det kompensatoriska perspektivet. Diagnostisering är därmed en central del i det kompensatoriska perspektivet och perspektivet i sig har länge haft en framträdande roll inom specialpedagogiken (Nilholm, 2007:20, 25).

Specialundervisning bedrevs fram till 1960-talet genom hjälpklasser och vinklad undervisning för elever med svårigheter. Placeringen gjordes tidigt om brist på kunskap noterades. Att eleven fick gå om ett skolår, repetera eller få kvarsittning var även en bruklig strategi. I och med avsmalningen av elever fick lärarna mer enhetliga klasser. Detta innebar även bättre förutsättningar för resterande elever i klassen, vilket var ett motiv till uppdelningen. Elever med bristande förmågor erbjöds speciella insatser som till exempel placering i specialklass. Specialundervisningen fungerade i huvudsak på ett kompensatoriskt sätt där elever sorterades efter medicinska och psykologiska förklaringar (Lundgren m.fl., 2014:383).

Kritiskt perspektiv

Utifrån det kritiska perspektivet ligger inte problemet hos eleven i fråga, utan svårigheterna frambringas av faktorer i omgivningen hos individen. Skolan har till uppgift att utforma en bra lärandemiljö för samtliga elever i klassrummet och därmed ska elevens svårigheter sökas utanför själva eleven. Utifrån detta perspektiv främjas en kritik mot användningen av diagnostiseringar (Nilholm, 2007:39). I LGR80 riktades uppmärksamheten extra mot skolans pedagogiska miljö. Skolmiljön skulle först och främst undersökas om en elev inte uppnått målen, alltså inte eleven själv i första hand. Misslyckanden i undervisningen skulle skyllas på brister i organisationen och inte eleven. Sociologiska argument blev härmed fokus istället för de psykiska. Under denna period har det riktats mycket kritik mot processen kring diagnostiseringar som användes när elever skulle sorteras in i specialklasser (Lundgren m.fl., 2014:383).

Diagnostiseringen fick kritik på grund av att det blev ett sätt att lägga skulden för skolmisslyckanden på den enskilda eleven istället för på skolan. Istället kom det nya idéer om att

alla elever hade rätt att delta i klassrummet på lika villkor. I och med inkluderingen skulle specialundervisningen numera ske i klassrummet för att elever inte skulle känna sig exkluderade som tidigare (Lundgren m.fl., 2014:385). I slutet av 1900-talet var en slags identitetspolitik en del av det pedagogiska tänkandet. Detta innebar att man nu skulle se och bekräfta olikheter, både etnisk bakgrund och funktionsnedsättande med flera (Nilholm, 2007:43-44).

Dilemmaperspektiv

Dilemmaperspektivet har vuxit fram i en kritik av det kritiska perspektivet och mynnar ut i en ny inriktning för att teoretiskt se på den specialpedagogiska forskningen. Den grundläggande uppfattningen bakom detta är att "ett dilemma alltid är omöjligt att lösa". Nilholm menar på att det ständigt krävs ställningstaganden från olika aktörer. Den lösning som väljs har alltid positiva och negativa konsekvenser. I detta perspektiv förläggs problematiken till både omgivningen och eleven. Flera forskare har på senare år diskuterat specialpedagogiken i ett dilemmaperspektiv. (Svensson, 2013:37-38). Dilemman kan enkelt ses som valsituationer eller målkonflikter där det inte ges något tydligt svar på hur man bör agera. Därav kan utbildningssystemet ses som ett dilemma. Ett sådant system ska ge alla en lika utbildning, samtidigt som elevers olikheter i erfarenheter, förmågor och egenskaper också kräver att man ska anpassa undervisningen till dessa olikheter. Hur man hittar sätt att undervisa särskilda färdigheter eller kunskapsområden till elever med olika insikter och färdigheter tar dessa dilemman många former inom ett och samma utbildningssystem (Dyson & Millward, 2000:161).

Metod

Studien är en empirisk undersökning som med hjälp av intervjuer sökt svar på studiens frågeställningar. Eftersom intervjuerna skett med verksamma lärare i ett personligt möte minskar risken för eventuella missuppfattningar som kanske hade uppstått om kontakten endast skett via mail. Studien bygger på svar på intervjufrågor (se bilaga 1) från fyra verksamma lärare i årskurs 4-6.

Genomförande och urval

Intervjuerna ägde rum på två skolor i skilda områden i Sverige, en skola i Luleå och en i Uppsala. Via mail kontaktades först lärare och rektorer i två slumpmässigt utvalda områden i Uppsala kommun med förfrågan om att få komma och intervjuas verksamma lärare i årskurs 4-6. Efter otillräcklig respons kontaktades en lärare utifrån personliga kontakter och förfrågades om intervjutillfälle för studien var möjlig. Genom positiv respons medförde detta att två intervjuer kunde äga rum på den utvalda skolan i Uppsala. Därmed användes ett bekvämlighetsurval utifrån det kontaktnät som fanns till förfogande. Anledningen till valet av skolan i Luleå var även här av bekvämlighetsprincip då tiden annars hade varit knapp om sökningen efter potentiella intervjupersoner hade fortlöpt.

Intervjuernas upplägg

Intervjufrågorna valdes utifrån de frågeställningar studien ville få svar på. Utformandet av frågorna förväntades ge relevanta svar till studien. Utifrån frågeställningarna har intervjufrågorna delats upp i mindre frågor för att göra frågorna så konkreta som möjligt där den intervjuade får ge exempel på arbetssätt. Från start var intervjufrågorna tolv stycken men i och med antalet intervjuade lärare bearbetades dessa och komprimerades så att de i slutändan blev åtta mer givande frågor. Frågorna (se bilaga 1) var kvalitativt utformade för att lärarna som intervjuats skulle kunna svara så enkelt och konkret som möjligt. Tre av fyra lärare fick inte tillgång till frågorna på förhand med anledning av att spontana svar utan förberedelser förväntades. En av lärarna ville dock få tillgång till frågorna innan på grund av nyfikenhet och intresse av vad exakt som skulle undersökas. Detta tilläts för att intervjun kunde riskeras att ställas in. Problematiken med detta kan vara att läraren i fråga kan ha funderat på svaren i förhand vilket kan ha påverkat resultatet i studien. Samtliga intervjuer spelades in och det är viktigt med ljudinspelningar för att det ger intervjuaren större möjlighet till koncentration om vad som sägs under intervjun. Alla tonfall, tystnader och ord finns tillgängliga i efterhand och därmed kan materialet lyssnas på igen (Kvale, 2014:108, 218).

Tillförlitlighet, bearbetning och analys av data

Intervjuerna skedde ute på skolorna där samtliga lärare är verksamma. Intervjuerna spelades in muntligt då bearbetning och reflektioner av materialet kunde göras i efterhand. Validitet kan bland annat handla om tillförlitligheten hos de personer som intervjuats och vad de faktiskt har sagt. En kontroll av informationen som erhålls ses även som en validering i sig (Kvale, 2014:298). I och med att samtliga intervjuer i denna studie har spelats in och kontrollerats ett flertal gånger innebär detta att validiteten i studien stärks. Intervjuerna har alltså lyssnats och lästs igenom ett flertal gånger och bearbetats.

Metoddiskussion

En kvalitativ inriktning valdes i denna studie där insamlingsdatan utgick från intervjuer från fyra olika lärare. Anledningen till att denna intervjuform valdes var för att få personligt utformade svar till studien. Idén om en enkätundersökning sållades bort tidigt under arbetets gång då resultatet inte skulle gett samma inblick i pedagogers arbetssätt och erfarenheter kring särskilt stöd och extra anpassningar på skolan i Uppsala och i Luleå. En anledning till att de intervjuade personerna valdes ut var att de arbetar som verksamma lärare och därmed har bäst inblick i vad som faktiskt pågår i klassrummet. Om intervjuerna hade utförts med annan personal på skolan, så som rektorer eller studiehandledare hade utfallet troligtvis sett annorlunda ut. Ett antagande är att intervjuaren från bland annat rektorer skulle kunna ha blivit mer målstyrda utifrån skolans styrdokument, istället för spontana svar som utgår från praktiken i klassrummet som var vår intention. I en större studie hade fler personer kunnat intervjuas för en vidare inblick i arbetssättet i olika områden i Sverige samt på de specifika skolorna. Ytterligare en orsak till begränsningen av personer och områden var bristen på respons från andra tillfrågade skolor och lärare. Därmed valdes skolorna i studien ut efter personliga preferenser då detta underlättade studiens startläge.

För att få fram resultatet i studien har de transkiberade intervjuerna lästs igenom ett flertal gånger för hitta viktig information som besvarar studiens frågeställningar. Därefter har materialets olika delar jämförts med varandra för att överväga vilka intervjuvar som är mest relevanta för studien, till exempel genom att hitta likheter och skillnader mellan de olika lärarnas svar. En viss del av materialet har alltså valts bort, medan andra delar har använts flitigt, detta kallas reducering som är en del av den kvalitativa metoden som använts. Ett syfte med reducering är att ge materialet en rättvis representation (Ahrne & Svensson, 2015:228).

Reflektion över metod

I och med den personliga kontakten som fanns med tre av de fyra intervjuade lärarna kan en potentiell problematisering vara svaren på intervjufrågorna. De intervjuade lärarna kände troligen en viss trygghet och tillit till oss som intervjuare och kan ha utformat svaren därefter. En angiven kunskap fanns redan från vår sida om arbetssättet för särskilt stöd och extra anpassning på skolorna, vilken kan ha resulterat i svar som kanske hade kunnat vara mer utförliga om ingen personlig kontakt funnits i förhand. En ytterligare fundering kring insamlingsdatan från de fyra intervjuade lärarna var att en av lärarna fick tillgång till intervjufrågorna i förhand efter förfrågan. Anledningen till att frågorna gavs ut var för att säkerställa lärarens medverkan och att stärka tilliten till oss som intervjuare. I och med att uppoffringen inte låg på vår sida uppkom inget tvivel om att fullfölja lärarens önskemål inför intervjun. En potentiell problematik i detta är att läraren fått tid att reflektera kring svaren och därmed kan formuleringar ha gjorts efter vad läraren förväntat sig att vi vill höra. Sista frågan i intervjun besvarades med "vi", vilket kan tolkas som att intervjufrågorna kan ha diskuterats ihop med en lärare som inte medverkat i studien. I detta fall kan det ha varit en fördel då fler röster blivit hörda.

Etiska aspekter

Syftet med studien nämndes under tillfrågandet av de medverkande lärarna via telefon. Det framgick även tydligt att materialet endast kommer användas i studien och ingen annanstans. Information om att lärarna i studien skulle hållas konfidentiella framgick även. Konfidentialitet innebär att den information som identifierar informatorerna i studien inte kommer att avslöjas inför läsarna. Om undersökningar görs där informanterna kan identifieras och kännas igen av andra skall detta godkännas av de som medverkar. I detta fall kommer inte lärarna att kunna avkodas och hålls därmed anonyma enligt överenskommelse. Konfidentialitet är oerhört viktigt i studier där de personer som blivit förfrågade och intervjuade garanterats att framställas konfidentiellt (Kvale, 2014:109).

Resultat och analys

Vi båda är överens om att förväntningarna av utfallet på studien inte visade det resultat vi räknat med från början. De faktorer som påverkar arbetssättet gällande särskilt stöd och extra anpassning som presenterats utifrån lärarnas svar trodde vi skulle vara mer likvärdiga än vad som visades. Att lärarbristen och ekonomiska förutsättningar inte nämndes mer än vad det gjorde förvånade oss båda. Endast en lärare av fyra intervjuade tryckte på den ekonomiska aspekten som en orsak till hur arbetssättet kring särskilt stöd och anpassning för elever med behov i skolan ser ut. Samtliga intervjuade lärare ansåg att alla elever inte får den hjälp som de behöver i skolan och detta resultat lämnade oss båda i förundran samtidigt som utfallet inte var speciellt överraskande. De bakomliggande orsakerna till detta utfall var dock mer varierande än vad vi förväntat oss. Samtliga intervjuade lärare hade olika infallsvinklar på hur arbetssättet gällande särskilt stöd och extra anpassningar kan påverkas. Innan studien genomfördes trodde vi båda att de ekonomiska förutsättningarna som finns på skolorna skulle vara betydligt mer avgörande för lärarnas undervisning än vad som framfördes.

Diagnosens påverkan på lärarnas arbetssätt gällande särskilt stöd och extra anpassning

I första frågeställningen om diagnosens betydelse för om elever ska få särskilt stöd, är alla intervjuade lärare överens. Elever behöver inte en diagnos för att få särskilt stöd eller extra anpassning. En lärare i Uppsala poängterar att man oftast ser om det behövs särskilt stöd som i så fall skulle kunna vara i form av liten grupp eller speciallärare. ”Elever med en diagnos brukar man ofta tänka att man testat olika saker för att se vilka orsaker som ligger bakom” uttryckte läraren. Dock behövs detta inte göras innan eleven får särskilt stöd. På skolan i Luleå framför en lärare att inga diagnoser måste fastställas för att en elev ska få särskilt stöd i skolan. “Nej, det behöver de inte men jag tror det hjälper”, säger läraren för att visa på att en diagnos kan påskynda processen till att få särskilt stöd. En lärare säger att en diagnos kan ta upp till två år att få genom psykolog. En diagnos i sig kan dock ses som en informationskälla, påpekar två av fyra intervjuade lärare. ”Diagnoser är ju information, så det är ju bra. Men vi jobbar ju hela tiden med eleverna individuellt utifrån vart de står, så det är klart att de får stöd och anpassningar, annars skulle det inte gå att ha undervisning.”, sa en lärare i Luleå för att poängtera att en diagnos inte är ett krav för att få särskilt stöd och extra anpassningar.

Inkludering kan leda till anpassningar som gynnar alla

Enligt en intervjuad lärare i Uppsala är det inte alltid de elever som uppenbarligen påvisar tecken som är i behov av hjälp. Enligt läraren mår alla bra av olika anpassningar i klassrummet, till exempel både muntliga och skriftliga instruktioner för att understödja det muntliga. En lärare i Luleå poängterar också att samtliga elever gynnas av god struktur, tydliga ramar och förutsägbarhet. Därmed innebär detta att de specifika anpassningarna som görs i första hand för att främja elever i behov av särskilt stöd, även gynnar de övriga eleverna i klassrummet. ”Det kan faktiskt vara så att de här extra anpassningarna underlättar för alla elever. Alla mår ju bra av en både muntlig instruktion och en skriftlig, för att understödja det muntliga. Extra anpassningar är ofta gynnande för alla i hela gruppen”, sa en lärare i Uppsala för att poängtera de positiva effekterna med inkludering av elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar.

Inkludering kan leda till begränsningar för hela gruppen

En negativ aspekt som framgick under intervjuerna med inkludering av elever med särskilda behov kan vara om eleven är aggressiv eller utåtagerande och därmed inte kan åka på utflykt. I detta scenario kan den övriga klassen påverkas negativt i och med att utflykten inte kan genomföras utan den specifika eleven, vilket annars skulle innebära exkludering. Ytterligare en nackdel som framkom under intervjun var att i och med inkludering av elever med särskilt stöd och extra anpassning blir klasstorleken större. Detta i kombination med brist på resurser gav inte möjligheter för lärarna att hjälpa alla barn trots att de behöver stöd. Enligt en lärare i Luleå får elever i behov av särskilt stöd ibland gå iväg från den ordinarie undervisningen vilket kan resultera i att andra elever upplever en orättvisa. ”Det är klart de frågar varför han eller hon går iväg och sådana saker, de vill ju också gå”, säger läraren vilket kan tolkas som en nackdel av att inte inkludera eleven i behov av särskilt stöd i det allmänna klassrummet.

Ekonomiska resurser

En lärare i Luleå tryckte främst på budgeten i frågan om hur arbetssättet gällande extra stöd och anpassning påverkas. Grunden till de förutsättningarna som råder på en skola är budgeten, ”vi har ju inte budget efter behov” påpekar läraren. Klassens totala behov har även en inverkan för hur mycket hjälp var och en kan få. Om en skola har elever med många skiftande behov, inte bara diagnoser utan även socioekonomiska, avgör även detta hur mycket var och en får. Om det finns ett begränsat antal lärare ska de fördela sig på alla och därmed ligger budgeten i grunden. Båda lärarna i Luleå är på skilda håll överens om att det finns bra med resurser på deras skola, men inte tillräckligt med tanke på behoven. Den ena läraren pekar även här på budgeten. Skolan

har tagit emot pedagoger från en nedstängd skola vilket innebär hyfsat med resurser, i och med att grunden är två lärare i varje klassrum på skolan. De har tillgång till speciallärare och SVA-lärare men de vet inte om de kommer att få behållas. Just nu är de nästan dubbelt så många som de varit tidigare, men ändå räcker det inte och “då förstår man ju hur det har varit innan” säger läraren.

Organisation på skolnivå och på klassrumsnivå

En lärare i Uppsala nämnde att proceduren från att samtala om problemet med en speciallärare till att det skall komma upp i Elevhälsoteamet och slutligen tillbaka till klassföreståndaren bör gå vidare. I verkligheten tar det enligt läraren en månad vilket skulle behöva kortas ner till snarare en vecka. Båda lärarna i Uppsala skulle önskat att alla får den hjälp de behöver men på grund av klasstorlekar och brist på resurser finns inte möjligheten att hjälpa alla. De båda påpekar att det är läraren som hela tiden försöker göra anpassningar för att alla elever ska hänga med i undervisningen. “Men det finns alltid de man skulle vilja ge ännu mera stöd” påpekar en av lärarna under intervjun. Att en effektivisering krävs i klassrummet för att förbättra arbetssättet kring särskilt stöd och extra anpassningar framkom från båda håll i intervjuerna. Dock nämndes önskemålet på olika sätt och utifrån olika perspektiv. I Luleå pratade den ena läraren om att pedagogerna som finns tillgängliga på skolan bör nyttjas på ett effektivare sätt genom mer samarbete klasser emellan. Den andra läraren i Luleå menar på att mindre undervisningstid skulle underlätta arbetet kring särskilt stöd och anpassningar i skolan då mer tid skulle finnas till planering på individnivå.

Diskussion

Nedan framförs diskussioner som rör studiens frågeställningar samt en koppling till tidigare forskning.

Inkludering i klassrummet

Enligt en studie gjord av Johnson & Busby i USA gynnas elever i behov av särskilt stöd av att inkluderas i det vanliga klassrummet. En anpassning som kan göras som bevisligen fungerar är att justera instruktioner till elever i behov av stöd (Johnson & Busby, 2015:101). Forskningen stärks av att två av fyra lärare konstaterade faktumet att alla elever gynnas av struktur och extra tydliga instruktioner i klassrummet. Deras yttrande innebär därmed att de elever som inte är i behov av särskilt stöd eller extra anpassningar också gynnas av de extra anpassningar som görs i klassrummet. Deras påståenden är dock riktade mot de övriga eleverna i klassrummet medan forskningen är riktad mot de eleverna som faktiskt har behov av särskilt stöd och extra anpassningar. Med denna specifika forskning och dessa lärares uttalanden kan vi tolka detta som att samtliga inblandade elever i klassrummet gynnas av inkludering av de elever som är i behov av särskilt stöd och extra anpassningar. Enligt oss låter inkludering som ett rättvist arbetssätt, men utifrån erfarenheter från praktiken och de intervjuade lärarnas svar har vi förstått att det är svårt att inkludera samtliga elever i alla lektionstillfällen som ges. Vilket även forskningen från Isaksson och Lindqvist (2015) stärker i deras studie där de skriver att integrering är ett viktigt begrepp i skolan, men svårt att tillämpa i praktiken.

Vi tror att elever i behov av särskilt stöd kan gynnas av lugn och ro i avskildhet under vissa lektioner, men att all lektionstid inte bör ligga utanför det vanliga klassrummet. Enligt forskningen från Alloid (2010) har undervisningsmetoder där eleverna delas upp efter sin prestationsförmåga en negativ inverkan på elevernas självkänsla, motivation och prestation i skolan. En lärare i Luleå framförde att vissa elever i behov av särskilt stöd kan placeras utanför klassrummet med avsikt om att få lugn och ro. De övriga eleverna som får stanna kvar i det allmänna klassrummet kan ibland påvisa tecken på avund. Forskningen och lärarens uttalande ger oss därmed insikten av att det finns en negativ vinkel av att exkludera elever. Enligt en lärare i Luleå finns även en nackdel med inkludering av elever i behov av särskilt stöd, och det är att den övriga klassen kan påverkas negativt om till exempel en utflykt måste ställas in på grund av den specifika elevens aggressiva och utåtagerande beteende. Om en sådan situation skulle uppstå i vårt kommande läraryrke står vi inför ett dilemma. Att exkludera en enskild elev och ta risken att denne känner sig kränkt, eller

att ställa in en aktivitet som därmed blir en kollektiv bestraffning tycker vi känns som ett svårt beslut att stå inför. Vi tror att det alltid finns för och nackdelar med vilka arbetsätt och beslut som än tillämpas, beroende på vem man frågar. I en klass på 30 elever tror vi att det i princip är omöjligt att få samtliga elever nöjda i alla val som görs av läraren och andra inblandade pedagoger.

Diagnosens påverkan på arbetsättet i klassrummet

Utifrån frågeställningarna framkom en hel del likheter mellan skolan i Luleå och skolan i Uppsala. Alla lärare var eniga om att en diagnos inte är ett krav för att en elev ska få det stöd och extra anpassningar eleven behöver i skolan. En forskningsstudie kring diagnoser i Sverige visar att det blir lättare för skolans arbete att hantera problem när medvetenheten om att en elev har en diagnos finns (Hjörne & Säljö, 2014:246–248). Forskningen stärker därmed samtliga svar från lärarna om att en elev inte behöver en diagnos för att få hjälp, men som en lärare uttryckte är diagnosen en bra informationskälla som kan underlätta arbetsättet. Det känns betryggande för oss att veta, att alla elever kan få den hjälp de har rätt till oavsett om en diagnos är fastställd eller inte. Detta har bekräftats av alla lärare som vi intervjuat och stärks dessutom av den tidigare forskningen. Att en diagnos kan ses som en informationskälla håller vi med om, i och med att detta kan möjliggöra ett förbättrat arbetsätt i klassrummet.

Faktorer som begränsar möjligheterna till att få hjälp

Att både ekonomiska förutsättningar och klasstorlek spelar en stor roll för att alla elever inte får den hjälp de behöver anser vi vara oroväckande. Vi båda kommer att examineras som lärare inom ett års tid och ställas inför denna problematik. Denna insikt är skrämmande men inger även en gnutta hopp om att problemet kan lösas med rätt åtgärder, till exempel att anställa fler lärare i klassrummen för att uppmärksamma samtliga elevers behov. Hjörne & Säljö skriver om hur skolorna är skyldiga att tillmötesgå alla elevers behov och att anpassa utbildningen (Hjörne & Säljö, 2014:248). Utifrån de svar vi fått under intervjuerna och den inblick lärarna gav oss i deras arbete anser vi att det är svårt att tillmötesgå detta. Lärarna vi intervjuat uppger hur de på olika sätt försöker anpassa klassrummet och undervisningen för att alla ska nå utbildningens mål och få det stöd som krävs. Att alla barn i skolan inte får den hjälp de behöver anser vi utifrån denna studie vara det mest väsentliga resultatet. Faktorer som påverkar lärarnas undervisning och bidrar till att alla inte får hjälp är enligt resultatet i studien främst frågan om budget, resursbrist och klasstorlekar. Utifrån studien gjord av Hjörne och Säljö (2014) visas även att i och med att skolor måste inkludera alla elever i allmänna klassrum blir det stora kostnader för kommuner att ge särskild utbildning för fler elever (Hjörne, & Säljö, 2014:248). Frågan om budget var en överlägsen faktor enligt en lärare Luleå och detta uttalande stärker Hjörne och Säljö's forskning

om hur inkludering påverkar kommunens budget. Vi tror så som läraren i Luleå, att frågan om pengar är det som avgör och bidrar till att alla inte får den hjälp de behöver i skolan. Konsekvenserna av för låg budget, resursbrist och fel klasstorlekar är att alla inte får hjälp vilket i grund och botten handlar om ekonomi. Om vi kunde generalisera studien till samtliga kommuner i Sverige tror vi att det krävs en större satsning på dagens skolor där kommunerna går in med en bredare budget. Om pengafrågan inte skulle vara så central som den är i dagens läge tror vi att fler elever i skolan skulle få den hjälp de faktiskt har rätt till. En bättre budget skulle troligen påverka dagens resursbrist vilket i sin tur skulle kunna generera mindre klasstorlekar.

Diskussion utifrån olika perspektiv

I det kompensatoriska perspektivet beskrivs elevernas svårigheter som en anknytning till eleven själv och i perspektivet är även diagnostisering en central del (Nilholm, 2007:20, 25). Därför kan inte det kompensatoriska perspektivet kopplas till de utförda intervjuerna. Dessutom nämndes inte diagnoser som en central del av de orsaker som gör att en elev får extra anpassningar eller särskilt stöd. Det kritiska perspektivet och dilemmaperspektivet passade bättre in på de svar som våra intervjuade lärare framförde. I dessa perspektiv är inte diagnostisering en central del utan svårigheterna som finns ligger förankrat i omgivningen också enligt Nilholm (2007), och inte bara hos individen själv som det gör utifrån det kompensatoriska perspektivet. Vi anser även att det sociokulturella perspektivet genomsyrat undersökningen i och med att fokus i skolan är att utveckla elevers olika förmågor så som att skriva, läsa och tala. Dessa förmågor och hur de utvecklas hos individen är en central del i det sociokulturella perspektivet. Även allt slags språk som människan använder som kommunikation i vardagen hör till det sociokulturella perspektivet (Lundgren m.fl., 2014:297-298, 301-303). Vi tror att alla dessa förmågor utvecklas i olika grad beroende på elevens behov och vilka individanpassningar som görs i skolan, vilket gjorde att det sociokulturella perspektivet passade bäst in i studien.

Konklusion

Utifrån studiens frågeställningar har vi kommit fram till att elever i skolan inte behöver ha en fastställd diagnos för att få särskilt stöd eller extra anpassningar. En diagnos i sig kan dock vara en informationskälla enligt en intervjuad lärare. En elev med en diagnos påverkar alltså inte lärarnas arbetssätt på så sätt att samtliga elever i klassrummet skall ha samma förutsättningar och möjligheter att få särskilt stöd eller extra anpassningar om så krävs. När elever i behov av särskilt stöd och extra anpassningar inkluderas i klassrummet har både fördelar och nackdelar framförts av de intervjuade lärarna. En fördel enligt två av lärarna är att alla elever mår bra av bra struktur och tydliga ramar. De extra anpassningarna som görs riktade mot specifika elever gynnar alltså samtliga elever i klassrummet. En negativ effekt av inkludering kan enligt en annan lärare vara att potentiella utflykter kan komma att ställas in om en elev är utåtagerande eller aggressivt. Många faktorer påverkar lärarnas undervisning gällande särskilt stöd och extra anpassning. De främsta orsakerna till att undervisningen påverkas är enligt en lärare budgeten. Resursbrist och klasstorlek är även något som nämns som bidragande faktorer. Samtliga intervjuade lärare är överens om att alla elever inte får den hjälp som de behöver och dessa faktorer är bidragande orsaker till detta.

Fortsatt forskning

Inom ämnet särskilt stöd och extra anpassning i skolan har det varit svårt att finna tidigare forskning. Elever i behov av särskilt stöd och anpassning finns säkerligen på alla skolor i Sverige och därmed känns avsaknaden av tidigare forskning förvånande. Först och främst vore ett önskemål att mer forskning görs inom detta område. Vilka åtgärder som är mest effektiva för elever i behov av särskilt stöd och hur lärare bör arbeta kring detta bör undersökas vidare. Utifrån resultatet vore en intressant infallsvinkel inom detta ämne att undersöka huruvida elever i behov av särskilt stöd kan ha påverkat sitt sociala nätverk utifrån den skolgång eleven haft. Små grupper och avskildhet för elever i behov av särskilt stöd har framförts i denna studie och det vore intressant att se på vilket sätt detta påverkar eleven i fråga.

En annan intressant infallsvinkel på fortsatt forskning vore att undersöka de bakomliggande faktorerna till varför en elev faktiskt är i behov av särskilt stöd. I och med att en diagnos inte behövs för att en elev skall få särskilt stöd och anpassning i skolan (Skollagen, 2014:456), kan en vidare forskning om andra orsaker fränsett diagnostiseringar vara intresseväckande. Genetiska aspekter eller miljöpåverkan kan säkerligen vara en orsak till att vissa elever är i behov av särskilt stöd och därmed hade detta varit en intressant forskningsfråga för framtiden. Det finns många intressanta perspektiv att forska vidare på inom området särskilt stöd och anpassningar i skolan. Förhoppningsvis kan forskare runt om i världen undersöka frågor som rör detta för att bredda kunskapen och få en djupare förståelse i arbetssättet kring elever i behov av särskilt stöd.

Referenslista

- Ahrne, G & Svensson, P (2015). *Handbok i kvalitativa metoder* (2., [utök. och aktualiserade] uppl. ed.). Stockholm: Liber
- Dyson, A. & Millward, A. (2000). Schools and special needs [Elektronisk resurs] : issues of innovation and inclusion. London: P. Chapman.
Hämtad: 2017-04-29
- Hjörne, E & Säljö, R (2008). *Att platsa i en skola för alla - Elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Hjörne, E & Säljö, R (2014). The practices of dealing with children in need of special support - a Nordic perspective. *Emotional and Behavioural Difficulties*. Volym 19(3): s.246-250. Hämtad: 2017-04-22
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13632752.2014.883780>
- Isaksson, J & Lindqvist, R (2015) *What is the meaning of special education?* Problem representations in Swedish policy documents: late 1970s–2014, *European Journal of Special Needs Education*, 30:1, 122-137, DOI: 10.1080/08856257.2014.964920
- Jakobsson, I. & Nilsson, I. (2011). *Specialpedagogik och funktionsbinder*. Stockholm: Natur & kultur.
- Johnson, J & Busby, R (2015). *Including Young Learners with Special Needs in Social Studies Classrooms*. *Social Studies Research & Practice*; Fall2015, Volym. 10 Issue 3, s98-108, 11p, 1 Color Photograph. Troy University
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) (2014). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (3., [rev. och uppdaterade] utg.) Stockholm: Natur & kultur
- Lärarnas riksförbund. (2017). Skolans styrdokument. Hämtad: 2017-04-10
<http://www.lr.se/yrketsforutsattningar/skolansstyrdokument.4.3cb716391262c05111b800075.html>

Magnússon, G (2016) Representations of special support. Independent schools' descriptions of special educational provision, *European Journal of Special Needs Education*, 31:2, 155-170, DOI: 10.1080/08856257.2015.1125685

Nilholm, C. (2008). Gör politiken skillnad? Exemplet: "elever i behov av särskilt stöd". *Utbildning och Demokrati*, 17(1):109-123. Hämtad: 2017-05-11

<https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2008/nr1/claes-nilholm---gor-politiken-skillnad-exemplet-elever-i-behov-av-sarskilt-stod-.pdf>

Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. (2., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur

Skolinspektionen. (2015). Om oss. Hämtad: 2017-04-10

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Om-oss>

Skolinspektionen. (2015). Särskilt stöd. Hämtad: 2017-04-02

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Fran-brist-till-mojlighet/Sarskilt-stod/>

Skollag. (2010:800). Hämtad: 2017-04-20

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket. (2016a). Vad gäller för extra anpassningar och särskilt stöd? Hämtad: 2017-04-10

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/sarskilt-stod-1.243296>

Skolverket. (2016b). Det här gör skolverket. Hämtad 2017-04-12

<https://www.skolverket.se/om-skolverket>

Skolverket. (2013). *Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd*. Stockholm:

Skolverket. Hämtad: 2017-05-07

https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3299.pdf%3Fk%3D3299

Svensson Höstfält, S. (2013). *Specialpedagogik*. 2. (1. uppl.) Stockholm: Sanoma utbildning.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjufrågor

1. Vad bestämmer vilken hjälp en elev med särskilda behov får i skolan?
2. Har ni tillräckligt med resurser på er skola?
3. Vilka extra anpassningar har ni?
4. Vilka rutiner för elever med särskilt stöd finns på er skola?
5. Får alla elever med behov den hjälp de behöver?
6. Vad skulle kunna förbättras inom ert arbetssätt gällande extra stöd och anpassningar?
7. Behöver eleven en diagnos för att få särskilt stöd/anpassningar?
8. Vad tror du om klassens påverkan av elever med särskilda behov?